

Br. 1885 II, 15.

IS AANVULLING WENSCHELIJK VAN DE WETTELIJKE
BEPALINGEN OMTRENT DEN
VOORRANG TUSSCHEN SCHULDEISCHERS?

DOOR

Mr. H. L. DRUCKER.

Het was eene gelukkige gedachte van het Bestuur der Nederlandsche Juristen-Vereeniging om, naar aanleiding van eene opmerking van Prof. Asser in de Vergadering van 1884, de vraag aan de orde te stellen, of en in hoeverre onze wettelijke bepalingen omtrent voorrang tusschen schuldeischers aangevuld behooren te worden met het oog op de behoeften van het moderne verkeer. Het zeer algemeen geformuleerde onderwerp is thans nader bepaald door de praeadviesen, die twee onzer uitnemendste rechtsgeleerden hebben geleverd. Immers, al loopen hunne conclusiën op menig punt uiteen, de opsomming van de vraagstukken, die hier zijn op te lossen, is bij beiden grootendeels dezelfde. Twee daarvan wensch ik ter sprake te brengen:

1°. hypotheek of pandrecht ten behoeve van houders van papier aan toonder;

2°. waarborgen voor houders van pandbrieven van hypotheekbanken.

Vooraf echter eene algemeene opmerking, meer van theoretischen aard. Zij wordt mij vooral in de pen gegeven door eenige beschouwingen van Mr. Hingst (*Handelingen*, 1885, I, bl. 73—76, 77 nt. 1, 97) over „de taak van het

recht.“ „Daaromtrent zijn twee gangbare, doch uiteenlopende voorstellingen. Volgens sommigen heeft het positieve recht slechts zijn oorsprong in eene reeks van nuttigheidsmaatregelen... Anderen“ — en daartoe zullen wij den geachten praeadviseur zelf mogen rekenen — „gelooven aan een prototype van de uiterlijke rechtsbronnen, waaraan deze kunnen worden getoetst.“ Volgens de laatsten is des wetgevers taak eenvoudig te registreeren, wat als recht leeft in de maatschappij; zijn scheppend vermogen wordt ontkend. In Duitschland, waar deze leer vooral wordt verkondigd, lijdt zij reeds aan eenzijdigheid; op onzen bodem overgeplant, schijnt zij mij nog minder in overeenstemming met den werkelijken toestand. Ja, er zijn onderwerpen waar de overtuiging van het volk of althans van de meer ontwikkelden zoo luide spreekt, dat wij ons den wetgever niet anders kunnen voorstellen, dan deze overtuiging constateerende. Men denke aan de voorschriften van art. 84, 86, 1374 B. W. Daarnaast echter bevat onze wetgeving tal van bepalingen, door den wetgever bedacht als middelen om eene behoefte te bevredigen, die door het volk of een beperkt deel des volks min of meer vaag wordt gevoeld, soms zelfs om een doel te bereiken, waarvan de wenschelijkheid slechts weinigen of alleen den wetgever zelf voor oogen staat. Het politierecht bevat daarvan voorbeelden te over.

Hoe is het in ons geval? Omtrent de regeling der hier bedoelde rechtsbetrekkingen bestaat geene gemeene overtuiging onder de rechtsgeleerden, veelmin onder het volk. Alleen de behoefte aan regeling wordt gevoeld; vooral door de juristen wordt zij opgemerkt. Nu komt men tot den wetgever, en zegt: verschaf ons met uwe kennis, met uwe techniek een middel dat die behoefte bevredigt.

Geenszins worde beweerd, dat in Nederland in 1885 van den wetgever eene groote scheppende kracht uitgaat. De feiten leeren ons helaas dagelijks het tegendeel. Maar in het algemeen die scheppende kracht ontkennen, is, dunkt mij, de werkelijkheid uit het oog verliezen. Zij, die alles willen

afleiden uit de rechtsontwikkeling in het volk, die door den wetgever slechts wordt geboekstaafd, moeten zich dan ook voortdurend redden met gefingeerde delegaties van macht. Het volk laat, volgens hen, de behandeling der bijzonderheden, de regeling van technisch-juridische onderwerpen over aan de rechtsgeleerden; deze delegeren hunne taak weder aan den wetgever. Het is zeer de vraag, of door deze fictiën ¹⁾ de zaak duidelijker wordt, dan door erkenning van het feit, dat, bij de vorming van het recht, naast de volks-overtuiging, ook de wetgever, voorgelicht door de wetenschap, eene rol speelt.

De behoefte wordt gevoeld om toonderpapier door pand of hypotheek te verzekeren; de wensch wordt uitgesproken, dat de pandbrieven der hypotheekbanken een bijzonderen waarborg zullen vinden in de hypotheeken, door die banken gesloten. Bij het onderzoek naar de daartoe geschikte middelen, kunnen buitenlandsche wetgevingen uitstekende diensten bewijzen. Niet alleen bij de uitwerking in detail, gelijk Mr. Asser opmerkt, maar ook reeds dadelijk bij de bespreking der beginselen. Met concrete voorbeelden voor oogen, zal men zich den aard en de mogelijke vormen van dergelijke wettelijke regeling beter kunnen voorstellen. De Oostenrijksche Minister Glaser wees er op, dat men zich in deze materie nog in het tijdperk der experimenten bevindt. Elke proef, elders genomen, is dus van waarde.

En nu ter zake.

Wat geldt tegenwoordig in Nederland omtrent hypotheek ten behoeve van papier aan toonder? Mr. Hingst (t. a. p., I, bl. 76—78) acht den bestaanden rechtstoestand voldoende. „Het is genoegzaam dat iemand optreedt als houder der „blanco stukken en de verleende hypotheek doet inschrijven — wat hij als houder verwerft, daarop kan iedere

¹⁾ Dernburg, *die Bedeutung der Rechtswissenschaft für den modernen Staat*, bl. 11, noemde ze onlangs terecht „gesuchte und nicht haltbare Stützen.“

„houder na hem zich beroepen.“ In dit gevoelen staat de geëerde praeadviseur bijna alleen. Inschrijving van hypotheek ten behoeve van toonderpapier wordt door onze schrijvers eenparig onmogelijk geacht. De artikelen 1231 en 1235 B. W. verzetten zich, door hunne geschiedenis en strekking meer nog dan door hunne bewoordingen, tegen te boekstelling eener hypotheek ten name van „de gezamenlijke houders“ of van „*X als houder*.“ Men tracht dus langs een omweg het doel te bereiken. Het Provinciaal Gerechtshof in Noord-Holland, bij arrest van 4 Febr. 1858 (*W. v. h. R.*, n°. 1984), eene inschrijving „ten behoeve der gezamenlijke aandeelhouders“ nietig verklarende, onderrichtte tevens de belanghebbenden „dat het geheel afhangt van „zoodanige houders, om zich door een bepaalden persoon „voor de vestiging en inschrijving der hypotheek te doen ver- „tegenwoordigen, om een en ander met wettig gevolg te „kunnen bewerkstelligen.“ Dien raad schijnt de practijk te volgen. Men stelt de hypotheek ten name van lasthebbers, bewindvoerders of commissie van beheer, voor de obligatiehouders optredende ¹⁾). Volgens Mr. Asser voldoet ook deze wijze van handelen niet aan de eischen der wet; „men behelpt zich daarmee.“ Overigens is de verpanding van alle bezittingen van den schuldenaar, die zoo vaak in prospectussen en obligatiën voorkomt, meestal niets meer dan eene phrase.

Even groote onzekerheid bestaat er ten aanzien van het pandrecht op roerende zaken, ten behoeve van „gezamenlijke houders“ van obligatiën eener geldleening gevestigd. De

¹⁾ Twee voorbeelden uit den allerlaatsten tijd. Voor eene leening van de Duitsch-Hollandsche Bouwmaatschappij werd hypotheek verleend en deze ingeschreven ten name der Rotterdamsche Bank (zie vonnis der Rechtbank te Rotterdam van 9 Maart 1885, *Pal. v. Just.*, 1885, N°. 23*). Het prospectus der onlangs uitgegeven Obligatieleening „eerste hypotheek“ der Kon. Ned. Locaalspoorw. Maatsch. zegt, dat tot zekerheid der obligatiehouders eene hypotheek zal worden ingeschreven ten name van den commissaris der geldleening.

Arnhemsche Rechtbank nam in 1881 de geldigheid aan. Naar ons positief recht schijnt de juistheid dezer beslissing aan twijfel onderhevig.

Het thans gebruikelijke middel wilde de *Staatscommissie voor de herziening der wetgeving op de eigendoms-overdracht* enz. uitdrukkelijk in de wet erkennen (a. 35 van h. Ontw.). Deze regeling is echter geheel onvoldoende. Het werd reeds overtuigend aangetoond door Mr. Levy (*Hand. Jur. Ver.*, 1878, I, bl. 95 vlg.). Mr. Asser komt dit betoog bevestigen. Tal van vragen zouden onopgelost blijven. Hoe bijv., wanneer de ingeschreven gemachtigden hunne betrekking neerleggen, of overlijden? Hoever gaat de bevoegdheid der gemachtigden ten aanzien van de uitoefening van het pandrecht? Hoe komt men tot doorhaling der hypotheek? Zijn de commissarissen bevoegd, van de hypotheek afstand te doen, wanneer het belang der obligatiehouders dit medebrengt?

Het is te vreezen, dat men in deze materie geen bevredigende oplossing zal vinden, wanneer men niet een beginsel aanneemt, dat reeds in meer dan eene wetgeving zijne intrede heeft gedaan, maar ten onzent nog geene plaats in het positieve recht heeft verworven: het beginsel van de organisatie der houders van Obligatiën in leeningen (zoog. *Partialobligationen*), meestal door zedelijke lichamen of naamlooze vennootschappen uitgegeven. De wenschelijkheid daarvan wordt in het praeadvies van Mr. Asser herhaaldelijk uitgesproken (t. a. p., bl. 39, 43, 47 nt. 1, 52, 53); op andere plaatsen is zij tusschen de regels te lezen.

De rechtstoestand der houders van obligatiën is, naar de meeste wetten, een vrij ongunstige; practisch ontbreekt hun vaak de mogelijkheid hunne belangen te handhaven tegen handelingen van den schuldenaar ¹⁾. Kan men den vroegeren wetgevers daarvan geen verwijt maken, thans behoort rekening te worden gehouden met de groote vlucht die de naam-

¹⁾ Zie bijv. Prof. Asser, *de Naamlooze Vennootschap*, 1879, bl. 27 vlg.

looze vennootschappen hebben genomen en met het feit, dat deze lichamen zich aanzienlijke sommen plegen te verschaffen door leeningen, die in oneindig kleine deelen gesplitst zijn. Enkele stappen in de gewenschte richting kunnen worden geconstateerd. De Belgische wet op de vennootschappen van 1873 geeft den obligatiehouders de bevoegdheid, de jaarlijksche balans enz. in te zien, en met eene raadgevende stem deel te nemen aan de vergadering van aandeelhouders (artt. 68—70). Verder gaat een Ontwerp voor Luxemburg, onlangs op last der Regeering bewerkt door Prof. Nyssens te Leuven. Kort na de uitgifte der leening komen de houders bijeen, om een of meer commissarissen te kiezen. Deze hebben toegang tot de algemeene vergaderingen en ontvangen ter inlichting dezelfde bescheiden als de aandeelhouders. Op hun verlangen moet het Bestuur de bezitters van obligatiën bijeenroepen. Is er hypotheek beloofd, dan zorgen zij voor de inschrijving; ook zien zij toe, dat, wanneer de opbrengst der leening voor een bepaald doel is bestemd, ze inderdaad daartoe wordt aangewend ¹⁾).

Gewichtiger echter dan toekenning van rechten aan de obligatiehouders is m. i. regeling eener vertegenwoordiging tot handhaving hunner rechten. Het eerste kan voor elk bijzonder geval aan de overeenkomsten van partijen worden overgelaten, ten aanzien van het laatste behoort de wet algemeene voorschriften te geven. De noodzakelijkheid eener wettelijk geregelde vertegenwoordiging springt bij de quaestie die ons bezighoudt — inschrijving en uitoefening van hypotheek — duidelijk in het oog. Eveneens bij het verleenen van pandrecht op roerende zaken (Mr. Asser, t. a. p., bl. 38—40). Maar ook in andere gevallen zal zij goede diensten kunnen bewijzen. Theoretisch is wellicht de tegenwoordige toestand geheel gezond: ieder obligatiehouder kan tegen schending zijner rechten opkomen. Maar in de practijk

¹⁾ Enkele bepalingen hieromtrent komen ook voor in het Ital. Wetb. v. Kooph. (artt. 171—175).

baat die fraaie bevoegdheid weinig. Den enkelen houder ontbreken meestal ¹⁾ de lust en de middelen om eene moeilijke procedure aan te vangen, waar zijn financieel belang slechts een nietig deel is van het geheel. Het gevolg is, dat handelingen, voor de houders van obligatiën zeer nadeelig, ongestraft kunnen plaats hebben. Hunne organisatie zou daaraan te gemoet komen. Waar zij eene enkele maal buiten de wet om en daardoor op min of meer gebrekkige wijze plaats heeft, is het nut gebleken.

Doch er is meer. Het welbegrepen eigenbelang der obligatiehouders kan vorderen, dat zij afstand doen van hunne hypotheek, of een voorrecht toekennen aan eene later aangegane schuld. Men denke bijv. aan een spoorweg, die bij gebrek aan rollend materiëel de exploitatie niet kan voortzetten, terwijl de leverancier weigert de wagens te verschaffen, tenzij hem een voorrang boven vroegere hypothecaire schuldeischers worde verleend. Om den executorialen verkoop te voorkomen, kan mede opoffering van recht wenschelijk zijn. Moet nu echter een enkele crediteur, houder wellicht van één obligatie, die niet is op te sporen of zijn toestemming weigert, het tot stand komen eener schikking kunnen verijdelen?

Het zou daarom aanbeveling kunnen verdienen, de vraagpunten, door het Bestuur grootendeels naar aanleiding der conclusiën van Mr. A sser gesteld, aan te vullen met eene vraag, ongeveer aldus luidende: „Behoort de wet regelen

¹⁾ Meestal, niet altijd. Er zijn uitzonderingen. De Nederlandsche Centraal-Spoorwegmaatschappij — de vennootschap, waarop in ons land de experimenten worden genomen — heeft dit een en andermaal ondervonden. Men zie een vonnis der rechtbank te Utrecht van 20 Juni 1883 (*W. v. h. R.*, n°. 4917), juridisch vooral belangrijk om de beslissing, dat de overeenkomst, door de maatschappij met den obligatiehouder gesloten, is eene wederkeerige in den zin van a. 1302 B.W. Minder juist schijnt de wijze, waarop de schadevergoeding werd berekend. Eene andere zeer opmerkelijke procedure, tegen dezelfde maatschappij door een obligatiehouder ingesteld, wordt medegedeeld in *W. v. h. R.*, n°. 5142.

te geven, volgens welke de houders van obligatiën ten laste van naamlooze vennootschappen of zedelijke lichamen, met betrekking tot hunne gemeenschappelijke belangen als zoodanig, kunnen worden vertegenwoordigd? Tot de beantwoording ook van deze vraag moge het thans volgende overzicht der buitenlandsche wetgevingen eene bijdrage leveren.

In de eerste plaats komt in aanmerking de Oostenrijksche „Curatorenwet“ (Gesetz v. 24 April 1874 betr. *die gemeinsame Vertretung der Rechte der Besitzer von auf Inhaber lautenden oder durch Indossament übertragbaren Theilschuldverschreibungen und die bürgerliche Behandlung der für solche Theilschuldverschreibungen eingeräumten Hypothekarrechte* ¹⁾). Lag de aanleiding dezer wet vooral in de droevige gebeurtenissen van het jaar 1873, het algemeen belang der regeling werd geenszins over het hoofd gezien. Vooral door den toenmaligen Minister van Justitie Glaser werd het nut van de vertegenwoordiging der schuldeischers duidelijk uiteengezet ²⁾). Hoe nu echter die vertegenwoordiging te bereiken? De wetgever achtte het minder geschikt, door de schuldeischers zelf commissarissen te doen verkiezen. De ervaring leert immers overal, dat slechts weinigen, en meestal niet eens de meest betrouwbare houders, ter vergadering opkomen. Bovendien, vroeg men, met welk recht zou de meerderheid dwang kunnen uitoefenen over de minderheid? Eindelijk, zou de verleende volmacht ook volgende houders binden? Zoo besloot men tot staatstusschenkomst: de rechter zou een „gemeinsamen Curator“ benoemen. Een aanknoopingspunt vormde § 276 Oostenr. B. W., dat benoeming van een curator toelaat voor afwezigen en onbekende belanghebbenden. De vraag deed zich verder voor, of dadelijk bij de uitgifte der leening een blijvende curator ter behartiging van de belangen der obligatiehouders zou worden aangesteld,

¹⁾ Met de gewisselde stukken uitgegeven als no. 17 in de verzameling: *Oesterreichische Gesetze mit Materialien*, von Dr. J. Kaserer. — Wien, Hölder, 1874.

²⁾ Zie de aangehaalde uitg., bl. 47 vlg.

of dat men eerst bij concreet gebleken behoefte tot die aanstelling zou overgaan. Men koos het laatste. De curator kan worden benoemd in twee gevallen: 1° wanneer „die Rechte der Besitzer wegen des Mangels einer gemeinsamen Vertretung gefährdet“ en 2° „die Rechte eines Anderen in ihrem Gange gehemmt würden.“ Faillissement des schuldenaars, onder n°. 1 begrepen, wordt nog opzettelijk vermeld om twijfel uit te sluiten.

Het initiatief tot de benoeming gaat in het tweede geval uit van dengene die in de uitoefening zijner rechten belemmerd wordt. In het eerste geval kan het verzoek gedaan worden door iederen houder, die zijne hoedanigheid als zoodanig staaft, met opgaaf van aanleiding en doel der gewenschte curatee. Oefent de Staat toezicht uit over de onderneming-schuldenaar, dan kan ook het orgaan van dat toezicht de curatee uitlokken. De rechter kan van den houder zekerheidstelling voor de kosten verlangen, als voorwaarde voor de benoeming.

Acht de rechter het verzoek gegrond, dan stelt hij een curator aan met vermelding alweer van aanleiding en doel. Bekendmaking van een en ander verschaft den houders de gelegenheid, zich met den curator in betrekking te stellen. Sommigen vreesden misbruik: men zou den schuldenaar, wier dergelijke publicatie, al ware zij ongegrond, onaangenaam moest zijn, als middel tot afpersing dreigen met indiening van een verzoek om curatee. Een amendement, strekkende om de rechterlijke beschikking eerst bekend te maken, wanneer de curator reden vond tot actief optreden, werd echter verworpen.

Ten aanzien der rechten en verplichtingen van den curator gelden de algemeene regels van burgerlijk recht omtrent curators, die voor enkele zaken zijn aangesteld. De rechter, die hem benoemde, fungeert als *Curatelsbehörde*. De kosten der curatee komen ten laste van den schuldenaar, behoudens zijn verhaal op dengene die zonder reden de benoeming van den curator uitlokte. Tot de verplichtingen

des curators behoort het verschaffen van inlichtingen aan de houders „auf kurzem Wege“, bijv. door aanplakking in zijn kantoor, door circulaires, enz.

Eene zeer gewichtige bepaling bevat § 9: „In Angelegenheiten, welche gemeinsame Rechte der Besitzer von Theilschuldverschreibungen betreffen ¹⁾, können die einzelnen Besitzer ihre Rechte selbständig nicht geltend machen.“ Alleen staat het hun vrij, op eigen kosten te interveniëren in het geding, dat de curator voert. Bovendien kunnen zij den rechter opmerkingen doen toekomen over de geschiktheid of de betrouwbaarheid van den curator; de rechter kan hem desnoods ontslaan. Het was vooral deze regeling, die tegenstand ontmoette. Men achtte het bedenkelijk, den enkelen houder, zoodra het een gemeenschappelijk belang betreft, het recht tot optreden te ontzeggen, zelfs dan wanneer de rechter heeft geweigerd een curator te benoemen. Een amendement wilde, bij afwijzing van het verzoek om curateele, den houder toestaan, zelfstandig zijne rechten te handhaven. Doch deze poging mislukte. Opmerking verdient intusschen, dat de rechter, alvorens den curator te benoemen, alleen onderzoekt, of de aangevoerde feiten de curateele zouden wettigen, niet of die feiten inderdaad juist zijn.

Zoover het eerste Hoofdstuk der wet. Over de rechten zelf, die aan de houders toekomen, handelt de wet niet. De door ons besproken bepalingen betreffen alleen de handhaving der van elders bestaande rechten. In Hoofdstuk II worden zij al dadelijk benuttigd voor de inschrijving van pand of hypotheek ten behoeve van obligatiehouders. Zelfs de tegenstanders der wet erkenden de noodzakelijkheid van deze regeling. De wijze en vorm van inschrijving vindt men in §§ 11 en 12; zij vermeldt niet de vordering des gerechtigden, maar veeleer de schuld van den debiteur, nam. het geheele bedrag en de voornaamste bepalingen omtrent de

¹⁾ Over de interpretatie dezer woorden zie *Entscheidungen des Reichsgerichts*, I, no. 30, bl. 59 vlg.

uitgifte der obligatiën, hun aantal, grootte en aflossing. De inschrijving wordt met haar dagteekening en nummer op de obligatiën aangeteekend, echter door den emittent zelf. Verdere waarborgen wist men, althans in verband met het onderwerp van deze wet, niet te verleenen. Met de obligatie gaat het pandrecht op nieuwe verkrijgers over; zijn rang is echter alleen bepaald ten opzichte van de geheele vordering. Voor doorhaling der hypotheek is in het algemeen toestemming des curators onder rechterlijke goedkeuring noodig. Wordt echter aangetoond, dat de obligatiën zijn afgelost en vernietigd, dan kan zij op dien grond plaats hebben. Bij ondernemingen onder Staatstoezicht staande kan bovendien een deel van het verbondene worden ontslagen op verklaring van het Staatsorgaan, dat dit voor de zekerheid der obligatiën geen gevaar oplevert. Is eene hypotheek verleend ten behoeve van houders van obligatiën in staats-, provinciale of gemeentelijke leeningen, dan zijn de bepalingen der wet, voor zoover de inschrijving en uitoefening der hypothecaire rechten betreft, in hoofdzaak ook daarop van toepassing.

Gedeeltelijk ten gevolge der abnormale tijdsomstandigheden, werd de wet reeds spoedig bij herhaling in praktijk gebracht ¹⁾. Hare werking werd echter niet algemeen gunstig beoordeeld. Sommigen beweerden, dat zij meer strekte om „schwindelhafte Eisenbahnen und Banken gegen Execution zu schützen“, dan om de obligatiehouders te beschermen. Belangrijke discussiën werden hieromtrent gevoerd in het Oostenrijksche Heerenhuis (zitting van 22 Febr. 1877), naar aanleiding van een wijzigingsontwerp, door de Regeering ingediend. Een bezwaar had zich namelijk doen gevoelen, dat men, met behoud van de grondslagen der wet, wilde wegnemen. Waar het gold gewichtige beslissingen, bijv. omtrent afstand van voorrechten of hypotheeken, had het vaak den curator en

¹⁾ O. a. in de bekende couponprocessen. Zie *Rechtsgel. Mag.*, I, bl. 235 vlg., 506. — *Zeitschr. f. d. ges. HR.*, 27, bl. 512 vlg.

den rechter, die zijne handeling moest goedkeuren, aan het noodige licht ontbroken; de verantwoordelijkheid tegenover de belanghebbenden was hun ook dikwerf te zwaar gevallen. De houders bij meerderheid zelf laten beslissen, wilde men nu evenmin als in 1874. De Regeering stelde daarom voor, dat in dergelijke belangrijke gevallen de houders zouden worden bijeengeroepen om hun gevoelens te doen kennen tot inlichting van curator en rechter. In den loop der beraadslaging onderging het Ontwerp ingrijpende wijzigingen. De inhoud der aanvullingswet van 5 Dec. 1877 ¹⁾ komt nu in hoofdzaak hierop neder. Wanneer het bij de benoeming van een curator volgens de wet van 1874, met het oog op de aanleiding, waarschijnlijk is te achten, dat de curator eene rechtshandeling zal moeten verrichten, waarvoor wegens haar belang rechterlijke machtiging noodig is, dan zorgt de rechter voor bijeenroeping der door den curator vertegenwoordigde houders. Omtrent de wijze van oproeping bevat de wet eene zeer zorgvuldige regeling. De vergadering, die door den rechter wordt geleid, heeft tweeërlei taak. Vooreerst bespreking van en stemming over de voorstellen, door den curator of door anderen gedaan; van een en ander wordt ter informatie des rechters een proces-verbaal opgemaakt. Voorts kiest de vergadering 3 *Vertrauensmänner* en 3 plaatsvervangers om den curator van advies te dienen. Vraagt deze rechterlijke machtiging, dan moet hij hunne adviezen overleggen. De beschikking des rechters wordt gepubliceerd. Een of meer der vertegenwoordigde houders kunnen met de wettelijke rechtsmiddelen daartegen opkomen. De rechten der enkele bezitters zijn dus door deze wijzigingswet belangrijk uitgebreid. De vrees werd zelfs uitgesproken, dat men met de laatstvermelde bepalingen te ver ging: een enkele bezitter zou thans een nuttigen maatregel kunnen beletten of ten minste vertragen.

¹⁾ No. 29 der boven aangehaalde verzameling.

Ook andere wetgevers hebben zich met het onderwerp, althans gedeeltelijk, beziggehouden. Het waren vooral de obligatiën ten laste van spoorwegen, die de aandacht trokken. Verschillende andere gezichtspunten komen daarbij in het spel, o. a. de moeilijkheid om hier het stelsel van speciale aanduiding van het verpande goed consequent toe te passen, maar vooral het publiek belang bij de onbelemmerde exploitatie van den spoorweg. Eene Hongaarsche wet van 7 April 1868 (gewijzigd in 1881) opent de rij: zij verschaft de gelegenheid, om ten behoeve van spoorwegobligatiën eene hypotheek op den spoorweg in te schrijven. In Oostenrijk geldt eene uitvoerige wet van 19 Mei 1874 „*betreffend die Anlegung von Eisenbahnbüchern, die Wirkung der an einer Eisenbahn eingeräumten Hypothekarrechte und die bürgerliche Sicherung der Pfandrechte der Besitzer von Eisenbahn-Prioritätsobligationen*“ ¹⁾. Volgens deze wet mag de uitgifte van spoorweg-prioriteitsobligatiën eerst na inschrijving van het pandrecht ²⁾ plaats hebben. Voorrechten, vóór haar in werking treden aan vroegere leeningen toegekend, worden thans, naar tijdsorde der verleening, aangeteekend en aldus bevestigd. De straks vermelde wet omtrent de vertegenwoordiging der obligatiehouders geldt ook hier.

Eenigszins afwijkend is eene Zwitsersche Bondswet van 24 Juni 1874 „*über die Verpfändung und Zwangsliquidation der Eisenbahnen*.“ Bij deze wet ³⁾ staat het doel op den voorgrond, om de bestemming van den spoorweg voor het publiek verkeer te verzekeren en tegen belemmering door executiën te vrijwaren. Pandrecht op den spoorweg kan niet

¹⁾ No. 21 der boven aangehaalde verzameling.

²⁾ Een voorbeeld van zoodanige inschrijving levert het uittreksel uit het *Eisenbahnbuch*, afgedrukt bij Exner, *das oesterr. Hypothekenrecht*, Beilage VI.

³⁾ De wet is te vinden in *Zeitschr. f. d. ges. HR.*, 21, bl. 426 vlg. Zie ook Meili, *das Pfand- und Concursrecht der Eisenbahnen* (Leipzig, 1879), eene verdienstelijke rechtsvergelijkende studie. Uit dit werk blijkt de veelvuldige practische toepassing der wet.

gevestigd worden zonder toestemming van den Bondsraad, die afhankelijk is van het bewijs, dat het dient ter verzekering van reeds bestaande schulden, of van leeningen ten nutte der onderneming aan te gaan. De verpanding van spoorwegen wordt ingeschreven in een bijzonder register, en wel door vermelding van het bedrag der leening, den rang en verdere bedingen. Voor de rechten van schuldeischers, in wier titels vóór het in werking treden der wet voorrang was toegezegd, is behoorlijk gewaakt. — Waar de gezamenlijke houders moeten optreden, worden zij ter vergadering bijeengeroepen. Zoo in art. 8, waar het geldt afstand te doen van het pandrecht of van den rang. Stemt de meerderheid der vertegenwoordigde obligatiën vóór den afstand, dan wordt dit besluit bekend gemaakt. Wie niet binnen 30 dagen er tegen opkomt, wordt geacht zich te onderwerpen. Wie reclameert, behoudt voor zijne obligatiën de vroegere rechten. — De eenheid der vordering komt vooral uit in geval van liquidatie. „Jedes Anleihen, auch wenn es in Partial-Obligationen zerfällt, bleibt eine einheitliche Forderung“ (art. 15). Wordt de liquidatie door enkele houders verlangd, dan roept het *Bundesgericht* eene vergadering der houders bijeen, die bij meerderheid, naar het bedrag der vorderingen berekend, beslist ¹⁾). Eerst wanneer de schuldenaar met de betaling van verschenen kapitaal of rente een jaar lang in verzuim is, wordt tot liquidatie overgegaan ook op verzoek van slechts enkele houders. In elk geval wordt den schuldenaar nog een termijn toegestaan om aan zijne verplichtingen te voldoen. — Bij faillissement behoeven de obligatiehouders zich niet aan te melden; de curator brengt ze ambtshalve op de lijst der schuldeischers.

Vestigen wij thans de aandacht op het Duitsche Rijk. Op 3 April 1879 en bijna onveranderd weder op 27 Febr. 1880 werd den Rijksdag een wetsontwerp voorgelegd „*betreffend*

¹⁾ Het beginsel van beslissing door de meerderheid wordt verdedigd door Meili, t. a. p., bl. 81—89.

*das Pfandrecht an Eisenbahnen und die Zwangsvollstreckung in dieselben**, met eene hoogst belangrijke Memorie van Toelichting als no. 33 der stukken van den Rijksdag 1880 gedrukt. De Bijlage A geeft een volledig overzicht van den bestaanden rechtstoestand op het stuk van verpanding van spoorwegen en speciaal van de rechten der obligatiehouders in Pruisen, in de andere Deutsche Staten en in het buitenland. Uit deze uitvoerige samenstelling blijkt, op hoe verschillende wijzen men getracht heeft, bij de uitgifte van spoorwegobligatiën waarborgen aan de houders te verschaffen, nu eens door hun een voorrecht boven alle latere leeningen of boven alle schuldeischers der maatschappij toe te zeggen, dan weder door hun den spoorweg te „verpanden.“ Door deze verklaring, die in de obligatiën van een aantal maatschappijen voorkomt, is echter slechts bij uitzondering een werkelijk pandrecht tot stand gekomen, eensdeels omdat de inschrijving ten behoeve van toonder bezwaar oplevert, anderdeels omdat de wetgevingen den spoorweg met zijn materiëel enz. niet als een geheel beschouwen en dus alleen door de uiterst omslachtige inschrijving op elk stuk grond het doel kan worden bereikt. Hoe fraai dus oppervlakkig de gebruikelijke naam *Prioritätsobligationen* ook moge klinken, hoe soliede de obligatie door het verleende pandrecht moge schijnen, juridiek beteekenen deze waarborgen weinig of niets. Wettelijke regeling van het recht der spoorwegobligatiën kwam vooral daarom wenselijk voor, omdat het publiek, vertrouwend op den voorrang en het pandrecht ¹⁾, ze als volkomen zekere geldbelegging pleegt te beschouwen en honderden millioenen erin geplaatst heeft. Reeds in de *Konkursordnung* werd het onderwerp

¹⁾ Soms werd de illusie, dat de zoogenaamde prioriteitsobligatiën een voorrang hebben boven andere schuldvorderingen, op harde wijze verstoord. Zoo bij het faillissement der Crefeld-Kreis-Kempener Spoorweg-maatschappij. Zie Keyssner in *Zeitschr. f. d. ges. HR.*, 25, bl. 425. Verg. ook Stobbe, *Handb. d. deutsch. Privatrechts*, II, § 111, nt. 242.

aangeroerd. § 17 van de invoeringswet laat het aan de landswetten over, aan de houders van obligatiën in leeningen van gemeenten, naamlooze vennootschappen enz. een pandrecht toe te staan op roerende zaken, zoodanig dat deze worden gesteld in de macht van een vertegenwoordiger der gezamenlijke houders alleen of gemeenschappelijk met den emittent, of om hun een voorrecht te geven boven andere schuldeischers door inschrijving in een openbaar register. De rijksregeering verloor intusschen de zaak niet uit het oog. De wensch om het onderwerp te regelen in verband met bepalingen ter verzekering van de ongehinderde exploitatie der spoorwegen in geval van executie of faillissement leidde tot het bovengenoemde Ontwerp, dat echter niet tot wet schijnt te zijn verheven.

Het Ontw. beschouwt den spoorweg met al zijn toebehooren als een geheel (*Bahneinheit*). Voor elke *Bahneinheit* kan een register (*Eisenbahnbuch*) worden aangelegd. Pandrecht op den spoorweg ontstaat alleen door inschrijving in dat register. Het Ontwerp zelf kent geen pandrecht toe; het verleenen daarvan blijft aan den eigenaar overgelaten. Geregeld wordt het bovendien slechts in zooverre „de bijzondere aard van het verpande voorwerp tot eene bepaalde inrichting van het instituut noodzaakt“; het overige is ter beoordeeling der verschillende landswetten. Eene eigenaardigheid ligt vooral hierin, dat het pandrecht op spoorwegen meestal gevestigd wordt ten behoeve eener in talrijke stukken aan toonder verdeelde leening. Het Ontwerp gevoelde nu de noodzakelijkheid om die obligatiehouders in sommige gevallen tot eene eenheid te organiseeren. Het Oostenrijksche stelsel werd verworpen; „voor eene zoodanige ontkenning van het recht des houders schijnt geen voldoende reden te vinden“, zegt de M. v. T., en elders: „de zelfstandige handhaving van de rechten eens houders wordt niet beperkt; zulk eene beperking zou eene niet te rechtvaardigen uitzondering zijn op algemeene rechtsbeginselen.“ „Er zijn echter gevallen, waar de halsstarrigheid van enkele schuld-

eischers of de traagheid van een niet op te sporen schuldeischer in het doen gelden zijner rechten de verwezenlijking van maatregelen zou kunnen beletten, die voor de schuldeischers niet minder voordeelig zijn dan voor den schuldenaar, al sluiten zij een gedeeltelijken afstand van rechten in zich. Juist bij spoorwegen, waar de verzilvering bij executie groote moeilijkheden oplevert, kan zoodanige afstand van rechten soms de onderneming en daarmede ook de schuldeischers redden." Vandaar, dat men, naar analogie van de bepalingen omtrent het accoord bij faillissement, het nemen van bindende besluiten door de meerderheid mogelijk maakte.

Uit het omvangrijke Ontwerp releveeren wij slechts die bepalingen, die voor onze quaestie van belang zijn. Zij betreffen vooral vier punten:

1°. *Inschrijving van het pandrecht* (§§ 12 vlg.). Wanneer de schuld, hetzij ze een kapitaal of eene rente tot voorwerp heeft, in deelen is gesplitst waarover schuldbekentenissen aan toonder zijn uitgegeven, kan de inschrijving geschieden zonder vermelding van den schuldeischer; zij wijst dan aan het totale bedrag, aantal, omschrijving en hoofdsom der obligatiën en de voorwaarden van aflossing. Elke obligatie moet, behalve datum en onderteekening, nog opgaaf van haar bedrag inhouden, alsmede een kenmerk om ze van andere te onderscheiden (nummer, enz.), de conditiën van betaling en de totaalsom der schuld. De inschrijving wordt door de dagbladen gepubliceerd. Waarmerking der obligatiën door het openbaar gezag wordt niet voorgeschreven. Zelfs in haar eenvoudigsten vorm zou zij den hypotheekbewaarder een onzaggelijken last en eene nauwelijks overzienbare verantwoordelijkheid opleggen. Door de gepubliceerde inschrijving is het geheele bedrag der leening bekend. Misbruik door herhaalde uitgifte van obligatiën met hetzelfde nummer achtte men nauwelijks te vreezen. Om niet te praejudiciëeren op de wettelijke regeling der bevoegdheid tot uitgifte van toonderpapier, en ontduiking van het vereischte der goedkeuring van Staatswege, waar dit bestaat, te voorkomen,

is bepaald, dat eene schuld, ten name van een bepaalden schuldeischer ingeschreven, alleen met toestemming des eigenaars in deelen zonder aanduiding des schuldeischers kan gesplitst worden.

2°. *Te niet gaan van het pandrecht* (§§ 21—24). In aansluiting aan de nieuwere hypotheekwetten, verklaart het Ontwerp de spoorwegschuld alleen opgeheven door doorhaling in het register. Om deze te verkrijgen moet de eigenaar eene gerechtelijke of notariële akte overleggen ten bewijze dat de obligatiën door hem vernietigd zijn. De doorhaling wordt bekend gemaakt.

3°. *Afstand van het pandrecht in geval van executie* (§§ 31—35). Het staat elken schuldeischer vrij, de executie uit te lokken; ook de obligatiehouder wordt in dit opzicht niet, gelijk in de Zwitsersche en vooral in de Oostenrijksche wet, beperkt. Alleen de wijze van executie is bijzonder geregeld. Bij de executie kan het pandrecht voor eene in obligatiën verdeelde spoorwegleening geheel of gedeeltelijk worden prijsgegeven door besluit van eene vergadering der schuldeischers, die door den rechter wordt belegd, wanneer

a. de autoriteit, die toezicht over de spoorwegen uitoefent, dit vordert;

b. het verzoek daartoe, onder nederlegging eener som voor de kosten, wordt gedaan door den eigenaar van den spoorweg of door schuldeischers, wier obligatiën te zamen 4% van het bedrag der schuld uitmaken. Hierin liggen waarborgen reeds tegen ongemotiveerde belegging der vergadering. De bijeenroeping geschiedt door openbare kennisgeving met vermelding van het doel. De leiding der bijeenkomst berust bij den rechter. Tot het nemen van een besluit is noodig, dat de meerderheid der aanwezige of vertegenwoordigde houders uitdrukkelijk toestemt, en het gezamenlijk bedrag hunner vorderingen minstens drie vierde der geheele schuld vormt. Als houders komen alleen zij in aanmerking, die hunne titels, ten genoegen des rechters, hebben gedeponeerd. Het besluit der vergadering behoeft de goedkeuring

des rechters; ieder houder kan er tegen in verzet komen, alles in hoofdzaak volgens de regels, in de *Konkursordnung* ten aanzien van het gerechtelijk accoord vastgesteld. Over het geheel sluiten de hier besproken bepalingen zich nauw daarbij aan. Zoo is het ook hier een vereischte, dat alle houders gelijk worden behandeld en dat het besluit niet strijdt met het gemeenschappelijk belang.

4°. *Faillissement der spoorwegonderneming*. Aan het Hoofdstuk, dat daarover handelt, ontleen ik slechts eene enkele bepaling. De obligatiehouders behoeven zich niet aan te melden. De voorschriften omtrent hunne bijeenkomst (zie onder 3°) gelden ook hier; zij komen o. a. bij het gerechtelijk accoord te pas ¹⁾).

Eindelijk verdient nog vermelding eene Brunswijksche wet ²⁾ van 30 Maart 1881 „*die Hypotheken für die auf den Inhaber lautenden Schuldverschreibungen und Verpflichtungsscheine betreffend*.“ Ziehier hare voornaamste bepalingen. Met toestemming der Regeering kan eene hypotheek worden ingeschreven ten behoeve der gezamenlijke houders van obligatiën aan toonder, en wel op naam van *Syndiken* als vertegenwoordigers. Omtrent de vervanging dezer commissarissen, even als omtrent verschillende andere punten, moeten vooraf regels gesteld zijn in de overeenkomst die over de uitgifte der leening wordt gesloten (*General-Obligation*). De commissarissen vertegenwoordigen de houders met betrekking tot de hypotheek in en buiten rechte; deze kunnen zelf de hypothecaire rechten niet tegen derden doen gelden. Afgezien van het geval van aflossing der leening, behoeven de commissarissen voor handelingen, waardoor het pandrecht opgeheven of verminderd wordt, machtiging in de *General-Obligation* of goedkeuring door de algemeene vergadering.

¹⁾ Dergelijke bepalingen van het Engelsche recht vermeldt de Bijlage tot het Ontwerp, bl. 103. De Zwitsersche en de verschillende door ons besproken Oostenrijksche wetten zijn aan het slot van het Ontwerp afgedrukt.

²⁾ Opgenomen in *Zeitschr. f. d. ges. HR.*, 27, bl. 484 vlg.

Deze is eveneens noodig ter benoeming van nieuwe commissarissen, wanneer al de aangewezenen ontbreken. De wijze van bijeenroeping der vergadering moet in de *General-Obligation* bepaald zijn. Hare besluiten zijn, behoudens bijzondere regeling in de G. O., voor alle schuldeischers verbindend, wanneer zij door de meerderheid — naar het bedrag berekend — der verschenen houders zijn aangenomen.

Resumeeren wij, dan blijkt, dat de verschillende wetgevingen de gelegenheid openen, op eenvoudige en practische wijze eene hypotheek te vestigen voor eene leening, uit schuldbriefven aan toonder bestaande. Ook bij ons kon dergelijke inschrijving voor de leening in haar geheel worden toegestaan. Omtrent de uitoefening van de rechten der schuldeischers bestaat meer verschil. Eene zekere mate van organisatie wordt overal gevonden. Het verst ging de oorspronkelijke Oostenrijksche wet door den enkelen schuldeischer een zelfstandig recht tot ageeren geheel te ontzeggen en zoo noodig een curator ter behartiging der gezamenlijke belangen te laten optreden. De Zwitsersche wet en het Duitsche Ontwerp doen in verschillende gevallen de meerderheid der schuldeischers beslissen. Ook daar wordt voorkomen, dat een enkele houder het tot stand brengen van een voor allen nuttigen maatregel belemmere. Ook in deze richting zal ten onzent iets behooren te worden gedaan ¹⁾. De Zwitsersch-Duitsche regeling schijnt mij de voorkeur te verdienen boven de Oostenrijksche. Beslissing bij eenvoudige meerderheid der verschenen houders (Brunswijk) is echter bij uitstek gevaarlijk.

¹⁾ Als een bewijs, hoe zeer de behoefte aan zoodanige regeling wordt gevoeld, moge nog dienen het boven aangehaalde vonnis der Rechtbank te Rotterdam. Men leest daar: „O. dat de aansprakelijkheid . . . is vervallen en gedekt door de in de vergadering van obligatiehouders . . . met nagenoeg algemeene stemmen verleende décharge; O. . . . dat het besluit, in een wettig te zamen geroepen vergadering door de meerderheid genomen, voor de minderheid is verbindend . . .“ Zeer practisch, maar ook in overeenstemming met de wet?

Wanneer wij thans overgaan tot bespreking van den rechts-toestand der houders van pandbrieven van hypotheekbanken, dan geschiedt dit, omdat deze kan dienen als type voor eene geheele categorie van verschijnselen in het moderne verkeersleven. Ook in andere gevallen ziet men, dat een deel van de activa des schuldenaars economisch in verband staat met een deel zijner passiva en bijzonder tot dekking daarvan bestemd is. Men stelt zich dan de vraag, of dat economisch verband tot een juridisch moet worden verheven. In meer dan een opzicht schijnt het wenschelijk, de hypotheekbank als voorbeeld te nemen. Maatschappelijk is zij van groot belang. Haar werkring is eenvoudig, hare juridische natuur onbetwist; de beschouwing levert dus geene moeilijkheid op. Eindelijk genieten wij hier het licht, door verschillende buitenlandsche wetgevingen ontstoken. Vooral het wetsontwerp „*betreffend das Faustpfandrecht für Pfandbriefe und ähnliche Schuldverschreibungen*“, met eene voortreffelijke Toelichting in 1879 den Duitschen Rijksdag voorgelegd, is eene rijke bron van inlichting. Kon dit Ontwerp ondersteld worden ten onzent in ieders handen te zijn, wij zouden vaak met verwijzing erheen kunnen volstaan. Waarschijnlijk is dit echter niet het geval; zelfs in de beide praeadviezen, hoe belangrijk ook op dit punt, bleef het merkwaardige stuk onvermeld.

Voor al door Olivier's werk: *Over grondcrediet en hypotheekbanken* (Gorinchem, 1855) is de geschiedenis dezer instellingen bekend. Twee soorten moet men onderscheiden: 1°. de Pruisische provinciale corporatiën van grondbezitters; 2°. de tegenwoordige hypotheekbanken. Een enkel woord over den eersten vorm, die in Nederland slechts zeldzame toepassing heeft gevonden¹⁾. Op initiatief van Frederik

¹⁾ Zie over dezen vorm Stobbe, t. a. p., § 104, n°. 57 vlg. — Julian Goldschmidt, *Deutsche Hypothekenbanken*. Inleiding en bl. 184 vlg. — Vooral echter: het Ontw. Duitsche Rijkswet (1879, n°. 50), bl. 15 vlg. en Bijlage A. Uit eene uitdrukking van Mr. Hingst (bl. 91 n°. 3) zou men kunnen afleiden, dat in Deutschland alleen deze

II ontstond het eerst in Silezië omstreeks 1770, later ook in andere provinciën van Pruisen, eene vereeniging van landeigenaars met het doel het grondcrediet te verheffen en den gedrukten toestand van den landbouw te verbeteren, door in plaats van de aansprakelijkheid der enkele debiteuren die van de geheele vereeniging te stellen. Bij enkele was de deelneming verplicht, bij de meeste facultatief; wie een hypotheccair voorschot op zijne goederen wenschte, trad toe. Het voorschot werd verschaft door de Vereeniging, die voor het bedrag pandbrieven uitgaf. Voor deze „oude“ pandbrieven is vooreerst het speciaal daarin genoemde goed verbonden. Bovendien zijn alle deelnemers met hunne bezittingen er voor aansprakelijk. In zoover zijn alle pandbrieven gelijk, zooals de Reglementen het uitdrukken; doch ieder heeft zijn bijzonder onderpand. De pandbrief is niet slechts economisch, maar ook juridiek gedekt door de hypotheccaire schuldvordering, waarmede hij correspondeert. De bemiddelende werkzaamheid der Vereeniging is eigenlijk eene administratieve. De geheele inrichting laat zich eenigermate vergelijken met de onderlinge verzekering. Deze „oude“ pandbrieven worden thans bijna niet meer uitgegeven.

Dezelfde vereenigingen (*Landschaften*) kregen later de bevoegdheid, geld te schieten ook op landgoederen, die niet tot het verband behooren, onder uitgifte van zoogenaamde „nieuwe“ pandbrieven. Deze hebben geene bijzondere hypotheek; de Vereeniging is met al hare bezittingen aansprakelijk; bij sommige dezer inrichtingen kan de pandbriefhouder zich tot zijne bevrediging door den rechter eene of meer der hypotheeken doen toewijzen. Eene Commissie van controle ziet toe, dat het evenwicht tusschen hypotheeken en pandbrieven wordt gehandhaafd. Sommige Reglementen verleenan aan de pandbrieven een voorrecht op de hypothe-

vorm voorkomt. Die gevolgtrekking zou onjuist zijn. Ook de naam „hypotheekbanken“ voor deze corporatiën (t. z. p., bl. 97) kan tot misverstand leiden.

ken, door te bepalen dat andere schuldeischers op geenerlei wijze hun verhaal daarop mogen zoeken.

Als overgang tot den tweeden grondvorm kan men de *neuere landschaftliche Kreditvereine* beschouwen, die sedert 1857 in verschillende Pruisische provinciën zijn tot stand gekomen. Vooropgesteld wordt daar de aansprakelijkheid van het vermogen der Vereeniging; de solidaire verbintenis der deelgenooten treedt hier meer en meer op den achtergrond. Ook hier vindt men waarborgen voor naleving van den evenwichtsregel, alsmede een privilege voor de pandbriefhouders.

De moderne hypotheekbank is een zelfstandig lichaam, in den regel eene naamlooze vennootschap, die als tusschenpersoon tusschen geldnemer en kapitalist optreedt door eenerzijds geld op hypotheek uit te zetten, anderzijds door leening zich de noodige middelen daartoe te verschaffen. Haar ontstaan dagteekent uit de laatste dertig jaren. In Nederland gaf zij omstreeks 1860 aanleiding tot eene vrij uitgebreide literatuur. Thans wordt haar nut niet meer betwijfeld. Ten onzent bijv. ziet men telkens nieuwe Banken verrijzen. De pandbrieven zijn eene zeer gewilde geldbelegging geworden. In Duitschland alleen berekent men, dat er voor meer dan duizend millioen marken in omloop zijn. Dat zij ook in ons land groot vertrouwen genieten, bewijst het feit, dat zij tegen een rentevoet van 4°/_o koopers vinden. De vraag doet zich voor: is dat vertrouwen gerechtvaardigd? verschaft de pandbrief inderdaad de daarvan verwachte zekerheid? Ziet men af van bijzondere statuten- en wetsbepalingen, dan is de pandbrief der moderne hypotheekbank niets anders dan eene gewone schuldbekentenis ten laste eener naamlooze vennootschap. De houder staat met hare overige schuldeischers volkomen gelijk ¹⁾. Die schuldbekentenis zal in economischen

¹⁾ Aldus reeds Mr. G. J. A. Faber, *de Nederl. Hyp. Bank* (Rotterdam, 1861), bl. 26. Wanneer Mr. Buys, *de Hypotheekbank* (Haarlem, 1861), bl. 57 zegt: „de pandbrief is dus eigenlijk een hypothecaire titel en wel een zeer deugdelijke“ dan is dit juridiek min juist. Zie

zin voldoende waarborg geven, wanneer de Bank soliede is ingericht en goed wordt beheerd. Daartoe behoort, dat de uitgegeven pandbrieven steeds gedekt zijn door een minstens gelijk bedrag van deugdelijke hypothecaire vorderingen — deugdelijk, zoowel wat betreft den aard als de overwaarde der onderpanden. Niet minder echter, dat de Bank zich onthoude van andere transactiën, die haar verbintenissen zouden kunnen opleggen. Juridieke zekerheid wordt den pandbriefhouders verschaft, wanneer hun op rechtsgeldige wijze de hypotheken tot bijzonderen waarborg worden gegeven. Men stelle zich echter daarvan niet te veel voor. Het juridieke voorrecht baat weinig, wanneer het evenwicht wordt uit het oog verloren, of wanneer het onderpand minwaardige bestanddeelen bevat.

Raadplegen wij thans de statuten, vooreerst van de Nederlandsche Hypotheekbanken. Op de meeste punten vertoonen zij eene groote overeenstemming. De werkkring is beperkt tot het sluiten van hypotheken en het uitgeven van pandbrieven ¹⁾; daarnaast is alleen toegestaan aankoop van een gebouw voor kantoor en overneming van verhypothekerde goederen ter voorkoming van verlies. „Alle andere handelingen zijn verboden“. Omtrent de te sluiten hypotheken — alleen eerste zijn geoorloofd — vindt men bepaald, dat het onderpand moet bestaan in onroerende, niet moeilijk realiseerbare goederen, in Nederland gelegen, van voldoende overwaarde. Een Raad van Toezicht oefent controle uit en verleent medewerking bij gewichtige hande-

ook Brunner in Endemann's *Handb. des deutsch. Handels-, See- und WechselR.*, II, bl. 202. — Art. 17 van het Fransche Decreet van 28 Febr. 1852 luidt: „les porteurs de lettres de gage n'ont d'autre action . . . que celle qu'ils peuvent exercer directement contre la société.“

¹⁾ Anders alleen de Statuten der Nederlandsche Hypotheekbank, thans in liquidatie. Zij kon gelden of waarden in dépôt nemen en deze op termijn tot het meest voordeelig gebruik uitzetten. Ook wegens deze bepaling trok Mr. Faber in zijne zooeven aangehaalde en in nog eene andere brochure hevig tegen deze Bank te velde.

lingen. Algemeen is de regel, dat het bedrag der uitgegeven pandbrieven dat der uitstaande hypotheeken niet mag overtreffen en dat alle gelden, door aflossing van hypotheeken in de kas vloeiende, tot intrekking van pandbrieven moeten worden besteed. De Arnheemsche Bank doet de pandbrieven voorzien van een *visa* door den notaris, te wiens overstaan de akte van hypotheek is verleden. Gebruikelijk is ook beperking van het gezamenlijk bedrag der pandbrieven tot het tienvoud van het maatschappelijk kapitaal. Tot waarborg der pandbrieven strekken al de hypothecaire schuldvorderingen, het kapitaal en de reservekas, die meest tot een maximum van een vijfde van het kapitaal gevormd wordt. Aldus de bijna stereotype bepaling in de door mij geraadpleegde statuten. De Nationale Hypotheekbank voegt er nog een bijzonder waarborgfonds bij. Van zakelijke zekerheid is geen sprake; men copiëert eenvoudig artt. 1177 en 1178 B. W. Mocht zich ooit het geval voordoen, dat eene hypotheekbank faillieerde, dan zouden de pandbrieven geen voorrang genieten boven gewone schuldvorderingen. Eindelijk is op te merken, dat sommige statuten aan de pandbriefhouders het recht geven, de algemeene vergaderingen bij te wonen met raadgevende stem, terwijl enkele hun eenigen invloed verzekeren bij ontbinding der vennootschap.

Ter vergelijking werpen wij een blik op de statuten der Deutsche Hypotheekbanken, gelijk wij ze afgedrukt en geresumeerd vinden als Bijlage B. van het boven aangehaalde ontwerp. Een rijke verscheidenheid openbaart zich hier ten aanzien der middelen tot waarborging der pandbrieven. Men onderscheidt vier groepen. De eerste bepaalt eenvoudig, dat er evenwicht moet zijn tusschen pandbrieven en hypotheeken en stelt al de hypotheeken en andere bezittingen der Bank aansprakelijk voor de pandbrieven. Dus het bij ons gevolgde stelsel. Alleen wordt meestal de naleving van den evenwichtsregel op de pandbrieven geconstateerd, bijv. door een Regeeringscommissaris. In de statuten der tweede categorie wordt den pandbriefhouders een voorrecht op de

hypotheeken toegekend, zoodat deze eerst na volledige bevrediging der pandbrieven voor andere schulden der Bank verbonden zijn, echter zonder verdere maatregelen ter verzekering van dat voorrecht. Eene derde aanzienlijke rij van Banken gaat verder; zij trachten ten behoeve der pandbrieven een voorrecht of pand te vestigen, door de hypotheeken van het overig vermogen der Bank af te zonderen en onder afzonderlijke bewaring te stellen; en dit weder op zeer verschillende wijzen, o. a. door *dépôt* der hypotheekakten in de kelders der Bank onder medebewaring van een regeeringscommissaris, of door overgifte aan een van Staatswege aangesteld notaris die ze namens de gezamenlijke houders in bezit neemt ¹⁾. Opmerking verdient, dat vele Deutsche Banken door hunne statuten niet tot hun eigenlijk hoofdbedrijf beperkt zijn; sommige zijn geheel vrij, andere hebben althans de bevoegdheid tot bepaalde handelingen. En van die bevoegdheid wordt feitelijk gebruik gemaakt ²⁾. De vraag krijgt daardoor te meer gewicht, in hoever de toekenning van privilege en pandrecht — die in elk geval getuigenis aflegt van den goeden wil der Bank — als rechtens geldig is te beschouwen. Bij hare beantwoording moet rekening worden gehouden met de veelsoortigheid der in Duitschland geldende hypotheekwetten. Gelukkig heeft de rechter deze vraag nog niet behoeven te overwegen. De Mem. van Toel. tot het Ontwerp-Rijkswet concludeert, dat, mocht al naar deze of gene landswet een voorrang wettig zijn tot stand gekomen ³⁾, de geldigheid

¹⁾ De vierde groep wordt gevormd door de *Bremische Hypothekenbank*, die de hypotheeken verwerft voor de gezamenlijke pandbriefhouders. Ze worden ingeschreven ten name van „de pandbriefhouders der B. H., vertegenwoordigd door de B. H.“

²⁾ Uit de tabellen bij Max Wirth, *Grundzüge der Nationalökonomie*, blijkt bijv., dat 6 instellingen, waar de hypotheekbank slechts eene afdeeling is, voor omstreeks 150 millioen Mark pandbrieven uitgeven.

³⁾ Dit is bijv. het geval bij de „nieuwe“ pandbrieven der *Landschaften*, daar hunne, door de overheid vastgestelde, Reglementen als speciale wetten worden beschouwd.

daarvan tegenover de bepalingen der *Konkursordnung* en der *Civilprozessordnung* aan grooten twijfel onderhevig moet zijn.

Ook in Oostenrijk bestond onzekerheid omtrent de kracht der statutaire bepaling, dat de pandbrieven bevoorrecht zouden zijn op de hypotheeken. De hypotheekbank is daar in den regel slechts een tak van dienst bij de credietinstellingen; zoo o. a. bij de *Nationalbank*.

Keeren wij na dit uitstapje naar onze Nederlandsche Banken terug. Wij zagen reeds, dat zij geene poging beproeven, om aan hunne pandbriefhouders een voorrang boven andere schuldeischers te verschaffen. Doch zouden zij dit doel kunnen bereiken? Of staan de bepalingen onzer wet hun in den weg? Mr. Asser (t. a. p., bl. 58) schijnt stilzwijgend het laatste aan te nemen. Anders Mr. Hingst (bl. 95), volgens wien „ons bestaand recht ruimte genoeg laat om het verlangde „verband te vestigen“. De geachte praeadviseur vindt in ons wetboek „de dubbele voorstelling der hypotheek, de accessorische en de principale aan de fiducia verwante afzondering van het verhypothekerde uit het overige vermogen „des schuldenaars“. Bij beide opvattingen acht hij het doel bereikbaar; bij de accessorische „verpande men de inschuld „volgens a. 1199 B. W.“, bij de principale „stelle de „hypotheekbank als voorwaarde dat de schuldenaar zich „niet hypothecair verbinde tegenover haar, maar tegenover „den houder van het toonderpapier.“ Ik laat nog ter zijde het bezwaar van hypotheek ten behoeve van toonder, de practische moeilijkheid der toepassing van a. 1199 B. W. op ons geval en de groote onzekerheid omtrent de werking van verpanding eener inschuld ¹⁾. Maar zoo al op die wijze een verband kan worden gevestigd, zal dat dan „het verlangde verband“ zijn? Wat toch bedoelt Mr. Hingst? De aanwijzing van een bijzonder onderpand voor elken pandbrief. Daarmede echter zouden wij slecht gediend zijn. Mr.

¹⁾ Zie daarover eene opmerking in *Rechtsgel. Mag.*, III, bl. 124. Verg. thans ook D. E. Lioni, *de verpanding van inschulden*, Amsterdam, 1885, vooral bl. 259.

Hingst heeft zelf de groote bezwaren gevoeld en uiteengezet. Zoodra de Bank in moeilijkheden geraakte, zou de waarde der pandbrieven ongelijk worden; de gemakkelijke verhandelbaarheid, een hunner grootste voordeelen, zou verdwijnen. De zekerheid voor den pandbriefhouder bestaat juist mede hierin, dat hij, het zij dan rechtens of althans economisch, gedekt is door een aantal zorgvuldig uitgekozen hypotheeken, zoodat de minwaardigheid van enkele daarvan — mocht zij voorkomen — weinig of geen schade toebrengt. Wat verlangd wordt, is dat de gezamenlijke pandbrieven bevoorrecht zullen zijn op de gezamenlijke hypotheeken. Dat zoodanig verband naar onze wet mogelijk is, heeft ook Mr. Hingst niet aangetoond.

Verschillende, ja de meeste buitenlandsche wetgevers hebben zich genoopt gezien, door bijzondere bepalingen de soliditeit der hypotheekbanken en der pandbrieven te verhoogen. Kortelijk moge op de voornaamste daarvan de aandacht worden gevestigd ¹⁾.

In Engeland geldt eene wet van 29 Juni 1865 (*Mortgage debenture Act*) met eene aanvulling van 1870. Uitgifte van pandbrieven is alleen toegestaan aan instellingen, die zich met geene andere operatiën bezig houden dan het drijven eener hypotheekbank, en wel met inachtneming van verschillende bepalingen. Zoo is de aard der hypothecaire onderpanden wettelijk bepaald; industriële inrichtingen zijn bijv. uitgesloten. Alle hypotheeken, waartegen men pandbrieven wil uitgeven, worden ingeschreven bij de *Office of Land Registry*; de akten blijven daar berusten. Op dien grondslag kan de uitgifte plaats hebben van een gelijk bedrag aan endossabele pandbrieven op naam, door genoemd *Office* gewaarmerkt. De ingeschreven hypotheeken zijn verbonden uitsluitend voor de kapitaal- en rentevordering der pandbriefhouders, die overigens allen gelijke rechten hebben.

¹⁾ Een Overzicht geeft Bijlage D. van het Ontwerp-Duitsche Rijks-wet. Wat in den tekst omtrent Engeland wordt medegedeeld, is uitsluitend daaraan ontleend.

De Bank kan niet over de hypotheken beschikken; alleen de bedongen aflossingen mag zij aannemen. Ontslag uit het verband wordt slechts verleend, wanneer wordt aangetoond dat het evenwicht tusschen pandbrieven en hypotheken daardoor niet wordt verstoord. Is de Bank ook slechts korten tijd in gebreke met betaling van kapitaal of rente, dan kan elke pandbriefhouder — onverminderd zijne gewone actie — benoeming van een *receiver* ter behartiging van de belangen der gezamenlijke houders uitlokken.

In Frankrijk stelde het Decreet van 28 Febr. 1852 verschillende regels voor de *Sociétés de crédit foncier*. Voor hunne oprichting is toestemming der Regeering noodig. Zij staan onder Staatstoezicht en zijn in hun werkkring beperkt. Daarentegen genieten zij bijzondere voorrechten, o. a. met betrekking tot de executie. Lang was het *Crédit foncier* de eenige instelling van dien aard, totdat in 1879 de *Banque hypothécaire* werd opgericht. De wet van 6 Juli 1860 stond aan het *Crédit foncier* toe, leeningen te verstrekken aan provinciën, gemeenten, enz., en daartegen obligatiën uit te geven. In art. 6 bepaalt deze wet: „Les créances provenant des prêts aux communes, aux départements et aux associations syndicales sont affectées par privilège au paiement des obligations créées en vertu de la présente loi. — „Les créances provenant des prêts hypothécaires demeurent affectées par privilège au paiement des obligations créées en représentation de ces prêts.“

Uit een civielrechtelijk oogpunt zijn vooral belangrijk: de Oostenrijksche wet en het Duitsche Ontwerp. Zij kunnen tot voorbeeld strekken voor twee stelsels: privilege en pandrecht.

De Oostenrijksche wet van 24 April 1874 „*betr. die Wahrung der Rechte der Besitzer von Pfandbriefen*“ ¹⁾ dankt haar ontstaan aan den wensch om het geschokt vertrouwen in de pandbrieven te herstellen. Zij onderscheidt:

1°. de instellingen die reeds de bevoegdheid tot uitgifte

¹⁾ No. 18 der boven aangehaalde verzameling.

van pandbrieven hebben verkregen (§§ 1—3). Te hunnen aanzien worden alleen de statutaire bepalingen omtrent het voorrecht der pandbriefhouders door de wet gesanctioneerd en de vraag of zij tegen derden kunnen gelden voor goed uitgemakt. Over de tot dekking bestemde waarden kan de Bank niet anders beschikken dan met toestemming van den Regeeringscommissaris, die ze alleen verleent, wanneer hij overtuigd is, dat de waarborg der pandbrieven daardoor niet wordt in gevaar gebracht. Bij executie moeten de overige schuldeischers den voorrang der pandbriefhouders respecteeren; bij faillissement vormt het geheele dekkingsfonds eene afzonderlijke massa, waaruit de gezamenlijke pandbriefhouders zich bij voorkeur betalen. In sommige gevallen heeft ook hier benoeming van een curator volgens de wetten van 1874 (en 1877) plaats. Ten opzichte van bestaande instellingen wilde men niet verder gaan om verkregen rechten niet aan te tasten. Kennen hunne statuten aan de pandbrieven geen voorrang toe, dan brengt de wet daarin geene verandering;

2°. de instellingen die eerst na het in werking treden dezer wet de bevoegdheid tot uitgifte van pandbrieven zouden verkrijgen (§§ 4—6). Van hen wordt gevorderd, dat zij de vermogensobjecten, die bijzonder tot dekking der pandbrieven bestemd zijn, op eene voor derden zichtbare wijze van hun overig vermogen afscheiden door ze „als cautie te stellen.“ Bestaat de dekking uit geld of papieren van waarde, dan geschiedt dit door afzonderlijke bewaring onder toezicht van den Regeeringscommissaris: is echter het vermogensobject daarvoor vatbaar, dan wordt de bestemming om tot dekking te dienen in de openbare registers aangeteekend — zoo bij hypotheeken. Voor inschrijving en doorhaling zorgt de Regeeringscommissaris. Het optreden van een curator is daartoe niet noodig. De wensch werd uitgesproken, dat ook de bestaande instellingen hunne statuten vrijwillig in overeenstemming zouden brengen met deze bepalingen.

In Duitschland trad omstreeks het jaar 1876 de „Pfand-

brieffrage“ op den voorgrond. Er ontstond eene zekere ongerustheid; het vertrouwen in de soliditeit geraakte aan het wankelen, zoodat de hypotheekbanken moeilijkheid ondervonden bij de plaatsing hunner pandbrieven. Dit noopte hen, zelf aan te dringen op wettelijke regeling ter vervulling van het verlangen der pandbriefhouders naar zakelijke zekerheid (*konkursrechtliche Realsicherheit*). Had § 17 van de invoeringswet der *Konkursordnung* ook voor dit geval de regeling aan de landswetten overgelaten, toch nam ook hier de Rijksregeering het initiatief en diende in Maart 1879 bij den Rijksdag een uitvoerig wetsontwerp in (bestaande uit 50 artikelen) *betr. das Faustpfandrecht für Pfandbriefe und ähnliche Schuldverschreibungen* ¹⁾. Dit ontwerp, hoewel niet tot wet verheven, is echter wetenschappelijk van hooge waarde. De voortreffelijke toelichting maakt het tot een goudmijn voor degenen, die zich verder met de regeling van het ontwerp zullen bezighouden. Het ontwerp in alle bijzonderheden na te gaan, zou ons te ver voeren. Slechts op eenige hoofdpunten worde gewezen.

§ 1 luidt: „Korporationen, Aktiengesellschaften, Kommanditgesellschaften auf Aktien und eingetragene Genossenschaften, welche statutenmässig auf Grund hypothekarischer Beleihung von Grundeigenthum Schuldverschreibungen (Pfandbriefe) ausgeben, deren Gesammthöhe nach dem Nennwerthe den Gesamtbetrag der hypothekarischen Forderungen nicht übersteigen darf, können den Pfandbriefgläubigern an den hypothekarischen Forderungen... ein Faustpfandrecht im Sinne des § 40 der Konkursordnung... gewähren.“ De bepalingen worden verder toepasselijk verklaard op inrichtingen, als onze Maatschappij voor Gemeentecrediet. Uit het dilemma: voorrecht of pand, koos de Ontwerper het laatste, als het meest in overeenstemming

¹⁾ No. 50 der stukken van den Rijksdag 1879. Den hoofdinhoud vindt men bij Julian Goldschmidt, *über den Entwurf eines Gesetzes* etc., Jena, 1880.

met den aard der zaak, met de bestaande statuten en met de vigeerende wetgeving, vooral de *Konkursordnung*. De wijze van vestiging van het pandrecht was, wegens het groote verschil der in Duitschland geldende wetten, niet gemakkelijk te regelen; hoe ongaarne ook, moest men eenigszins vooruitloopen op het algemeene Burg. Wetb. Om het pandrecht tot stand te brengen zijn twee dingen noodig: 1°. verklaring van den wil tot verpanding, die ten aanzien van elke hypothecaire vordering plaats heeft door aanteekening van wege de Bank in een register; 2°. in het leven roepen van een voor derden herkenbaren uiterlijken toestand. Voor het laatste zijn, met het oog op de verschillende landswetten, meerdere wijzen toegelaten, o. a. bewaring der hypotheekakten door een vertegenwoordiger der pandbriefhouders. Kennisgeving aan den derden schuldenaar is niet noodig, maar ook niet voldoende. Alle pandbrieven geven gelijke rechten; er is geen speciaal onderpand voor elken pandbrief.

Terwijl, buiten het geval van faillissement, de zelfstandige handhaving van rechten door den afzonderlijken houder niet wordt uitgesloten, is toch voor eene vertegenwoordiging gezorgd. Een *Pfandhalter* wordt aangesteld, die toeziet, dat het evenwicht tusschen pandbrieven en hypotheken bestaat en blijft bestaan; de noodige middelen tot controle worden hem gegeven. Alleen hypotheken, die aan de voorschriften der statuten voldoen, brengt hij in berekening. Hij waarmerkt de pandbrieven ten bewijze dat de dekking in orde is; bij gebreke daarvan missen ze het pandrecht. Naast, en in zekeren zin boven hem, daar zij zijne afzetting kan uitlokken, staat de algemeene vergadering van pandbriefhouders. In sommige gevallen kan deze bij meerderheid besluiten nemen, die voor allen verbindend zijn.

Het Ontw. bevat belangrijke bepalingen omtrent de liquidatie, die, bij faillissement der Bank, door den rechter, naar aanleiding van eene uitspraak der algemeene vergadering, kan worden bevolen. De *Pfandhalter* treedt daarbij

in den regel op als liquidateur van het onderpand ten bate der gezamenlijke pandbriefhouders. De algemeene vergadering kan geheel of gedeeltelijk van het pandrecht afstand doen, bijv. om door schikking met eene andere hypotheekbank tot een bevredigend resultaat te komen. Omtrent dezen afstand gelden in hoofdzaak dezelfde regels als wij boven in het andere Deutsche Ontwerp hebben ontmoet.

Eenige strafbepalingen strekken tot sanctie. Zij zijn gericht tegen den *Pfandhalter*, die opzettelijk ten nadeele der houders handelt, tegen dengene, die voor de Bank desbewust meer pandbrieven uitgeeft, dan haar in verhouding tot het aanwezig onderpand vrijstaat, en tegen hem, die den *Pfandhalter* omtrent den stand van zaken opzettelijk verkeerd inlicht.

Evenals de Oostenrijksche wet beperkt zich het Ontwerp tot regeling der juridieke zekerheid voor de pandbriefhouders. Met de economische, feitelijke waarborgen laat het zich niet in; de behandeling daarvan wordt voor eene eventuele latere wet voorbehouden. Alleen onderstelt het Ontwerp, dat het evenwichtsbeginsel in de statuten wordt gehuldigd. De critiek heeft den twijfel uitgesproken, of door dit beperkte doel de geheele omslag van het Ontwerp wordt gerechtvaardigd¹⁾. De Commissie uit den Rijksdag, die overigens in hoofdzaak aanneming voorstelde, voegde daarbij de volgende resolutie: „der Reichstag wolle beschliessen, „die Frage einer reichsgesetzlichen Regelung der Bedingungen für die Errichtung und die Geschäftsführung der Pfandbriefanstalten dem Herrn Reichskanzler zur Berücksichtigung zu überweisen.“

¹⁾ Verg. Jul. Goldschmidt, *Entwurf*, bl. 28 en *Hypothekenbanken*, bl. 197. Toch prijst deze Schrijver in het Ontwerp den „geradezu mustergiltigen erschöpfenden Ausbau des ihm zu Grunde liegenden legislativen Gedankens bis in seine feinsten Verzweigungen“

Zeer onlangs kwam in het Hertogdom Gotha eene wet tot stand *betr. die Sicherstellung der Rechte der Besitzer von Pfandbriefen* (van 4 April 1885). Het systeem en tal van artikelen zijn aan het Ontwerp ontleend. De kennis dezer wet dank ik aan de vriendelijke mededeeling van Dr. Jul. Goldschmidt te Berlijn.

Thans eindelijk een enkel woord over ons *jus constituendum*. Bestaat er behoefte aan wettelijke voorziening? In Duitschland is vaak beweerd, dat de pandbriefhouders zich voorstellen titels met zakelijke zekerheid te bezitten. Die bewering is ook weer tegengesproken. De naam pandbrief, die in alle talen voorkomt, geeft er allicht aanleiding toe. In Duitschland kon men voor de tusschenkomst des wetgevers bovendien aanvoeren, dat een aantal Banken reeds in de statuten een pandrecht hadden toegekend, dat zij uitdrukkelijk om wettelijke bevestiging daarvan hadden verzocht. Bij ons zwijgen de statuten, en de belanghebbers schijnen niet op regeling aan te dringen. Dit behoeft intusschen den wetgever niet te weerhouden om de waarborging althans mogelijk te maken, om de bezwaren op te heffen, die thans door de wet zelve daaraan zijn in den weg gelegd. Dat de behoefte zich op dit oogenblik niet dringend doet gevoelen, is juist een voorrecht. In kalme tijden kunnen dergelijke maatregelen beter worden overwogen, dan wanneer de nood dringt. In dagen van crisis zou het bestaan van eene juridieke zekerheid veel kunnen bijdragen tot geruststelling van het publiek. Zelfs een tijdelijk en ongemotiveerd wantrouwen in de soliditeit der pandbrieven is doodend voor de hypotheekbank, die zonder voortdurende nieuwe emissiën haar bedrijf niet kan voortzetten.

Er is nog een ander gezichtspunt. Verkrijgen de pandbrieven, door des wetgevers zorg, meerdere zekerheid naar rechte, dan zouden zij in aanmerking kunnen komen voor opneming in het lijstje van *secure geldbeleggingen* in art. 449 B. W. In Engeland, Frankrijk, Oostenrijk enz. komt zoodanige bepaling voor.

Wil men niet, gelijk o. a. in Engeland, een Staatstoezicht invoeren, maar zich integendeel met eene bloot civielrechtelijke regeling tevreden stellen, dan is de hoofdvraag: *privilege of pand*? Het laatste schijnt mij de voorkeur te verdienen, ook omdat het de geringste afwijking vordert van ons tegenwoordig rechtsstelsel. Men zou mogelijk moeten maken de verpanding van

elke door de Bank verkregen vordering ten behoeve der gezamenlijke pandbriefhouders. Daartoe zou noodig zijn: 1°. wijziging en vereenvoudiging, althans voor dit geval, van art. 1199 B. W.; 2°. regeling eener vertegenwoordiging der pandbriefhouders door commissarissen en door eene algemeene vergadering. In beide opzichten kan het Duitsche Ontwerp tot voorbeeld strekken. De taak van onzen wetgever is in zoover veel gemakkelijker, als hij slechts met ééne burgerlijke wetgeving rekening behoeft te houden. Toch bewijst het genoemde Ontwerp, dat, wil men eene eenigszins afdoende regeling tot stand brengen, men op een aantal details zal hebben te letten. Niet meer dan hoog noodig belemmere men het bedrijf der hypotheekbanken. Zoo zou m. i. geene aanbeveling verdienen het denkbeeld van Mr. Asser om aan de pandbrieven rang toe te kennen volgens den tijd hunner inschrijving in een register. De verhandelbaarheid der pandbrieven, eene levensvraag voor de Banken, zou daardoor bemoeilijkt worden.

Niet alle aanhangige vragen werden door mij besproken; evenmin werd omtrent de besproken punten eene bepaalde oplossing voorgesteld. Toch kunnen misschien de hier verzamelde gegevens van eenig nut zijn tot voorbereiding van het aanstaand debat in onze Juristenvereniging.

(Overgedrukt uit het Rechtsgeleerd Magazijn.)

